

Kamerkoor **Cantiago**
Veenendaals Kamerkoor
Kamerorkest **Concerto Limes**

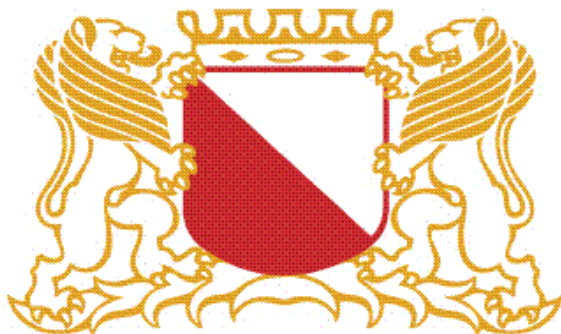
Titia van Heyst, sopraan
René Perler, bas-bariton

dirigent Herman Mussche

Johannes Brahms Ein deutsches
REQUIEM

Dit concert is mede mogelijk gemaakt door

Gemeente Utrecht

Cover: Gérard van Betlehem, naar een schilderij van Caspar David Friedrich: Abtei im Eichwald (Dresden, 1810).

Tekstbewerkingen: Bavo Hopman, Veenendaals Kamerkoor

Dit concert is mede mogelijk gemaakt door

cnf

kfHein, **fonds**

VSBfonds,
iedereen doet mee

Elise Mathilde

Oude Gracht 187G, NL-3511 NE Utrecht
Tel 06 537 66 023
hans@bureauvlaardingerbroek.nl
www.bureauvlaardingerbroek.nl

Trippenhuis en Huis met de hoofden, Amsterdam

vd Horn
FINANCIËLE DIENSTEN BV

Hypotheken
Schadeverzekeringen
Levensverzekeringen
Pensioenen

Slijpkruikweg 54 - 6712 DL Ede
Telefoon: 0318 – 575 573
E-mail: info@hornfd.nl
www.hornfd.nl

Ein Deutsches Requiem

Het Utrechtse kamerkoor Cantiago en het Veenendaals Kamerkoor, beiden onder leiding van dirigent Herman Mussche, heten u hartelijk welkom bij dit ook voor ons bijzondere concert. Het gebeurt immers niet vaak dat we samen met een ander kamerkoor een groot koor vormen met het doel om de orkestversie uit te voeren van dit monumentale werk. Wij zijn heel blij om hierbij over de grens heen te gaan, en dat past dan weer wonderwel bij het overkoepelende thema van dit concert.

Anders dan in de traditie van de latijnse Requiem-mis creëerde Johannes Brahms (1833-1897) zijn 'Deutsches Requiem' als een humanistische lijdensmeditatie, 'ein menschliches Requiem'. De speciaal geselecteerde bijbelteksten gebruikte hij eerder als inspirerende poëtische literatuur dan als theologisch document. Hij draagt het werk op aan zijn moeder en aan zijn leermeester Robert Schumann.

Het monumentale Requiem beleefde zijn première in 1868, onder leiding van Brahms zelf, en het bleek het meesterstuk te zijn waarmee de toen 35-jarige Brahms in één klap zijn naam vestigde in Europa.

De zeven delen tonen een symmetrische opbouw, waarbij het middelste vierde deel het Koninkrijk Gods schetst. Het eerste en laatste deel lijken op elkaar, als zaligsprekingen. De eerste delen behandelen de vergankelijkheid van de mensen, de laatste delen openen een troostvol uitzicht op het eeuwige leven.

Het schilderij op de cover van dit boekje dateert uit 1810 en is van de hand van Caspar David Friedrich. Hij verklaarde zelf: "om ooit eeuwig te leven moet men zich dikwijls aan de dood overgeven". Het kosmische gevoel en de weemoed die hij in zijn werk opriep, worden overal begrepen.

Wij wensen u een prachtig concert toe, met veel warmte en troost.

Wilt u tijdens het concert geen foto's, video's of geluidsopnamen maken? Dank u.

Programma

1.

Selig sind, die da Leid tragen,
denn sie sollen getröstet werden.

Die mit Tränen säen,
werden mit Freuden ernten.
Sie gehen hin und weinen
und tragen edlen Samen
und kommen mit Freuden
und bringen ihre Garben.

Zalig zij die treuren
want zij zullen getroost worden.
(Mattheus 5:4)

Wie met tranen zaaien,
zullen met vreugde oogsten.
Zij gaan heen en wenen,
en dragen edel zaad
en komen met vreugde
en brengen hun schoven.
(Psalm 126: 5-6)

2.

Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
und alle Herrlichkeit des Menschen
wie des Grases Blumen.
Das Gras ist verdorret
und die Blumen abgefallen.

So seid nun geduldig, lieben Brüder,
bis auf die Zukunft des Herrn.
Siehe, ein Ackermann wartet
auf die köstliche Frucht der Erde
und ist geduldig darüber,
bis er empfahe den Morgenregen
und Abendregen.

Want alle vlees is als gras,
en alle heerlijkheid van de mensen
is als een bloem in het gras.
Het gras verdort
en de bloem valt af.
(I Petrus 1:24)

Heb dus geduld, broeders,
tot de komst des Heren.
Ziet, de landman wacht op
de kostelijke vrucht van het land
en heeft geduld,
totdat de vroege en late regen
erop gevallen is.
(Jacobus 5:7)

Aber des Herrn Wort
bleibet in Ewigkeit.

Die Erlöseten des Herrn
werden wiederkommen,
und gen Zion kommen mit Jauchzen;
ewige Freude wird über ihrem Haupte
sein
Freude und Wonne werden sie ergreifen
und Schmerz und Seufzen
wird weg müssen.

Maar het woord des Heren
blijft tot in eeuwigheid.
(I Petrus 1:25)

De verlostten des Heren
zullen terugkeren
en naar Sion komen met gejuich;
eeuwige vreugde zal hun deel zijn;
vreugde en blijdschap zullen zij
verkrijgen, en smart en zuchten
zullen verdwijnen.
(Jesaja 35:10)

3.

Herr, lehre doch mich,
dass ein Ende mit mir haben muss,
und mein Leben ein Ziel hat,
und ich davon muss.
Siehe, meine Tage
sind einer Hand breit vor dir,
und mein Leben ist wie nichts vor dir.
Ach, wie gar nichts sind alle Menschen,
die doch so sicher leben.
Sie gehen daher wie ein Schemen
und machen ihnen viel vergebliche
Unruhe; sie sammeln und wissen nicht,
wer es kriegen wird.
Nun, Herr, wes soll ich mich trösten?
Ich hoffe auf dich.

Der Gerechten Seelen
sind in Gottes Hand,
und keine Qual rühret sie an.

4.

Wie lieblich sind deine Wohnungen,
Herr Zebaoth!
Meine Seele verlangt und sehnet sich
nach den Vorhöfen des Herrn;
mein Leib und Seele freuen sich
in dem lebendigen Gott.
Wohl denen,
die in deinem Hause wohnen,
die loben dich immerdar.

Gun mij, Heer, te weten
dat mijn einde komt,
wát de maat van mijn dagen zal zijn,
en hoe vergankelijk ik ben.
Zie, mijn dagen bepaalt U,
een hand breed bij U,
voor ùw oog is mijn levensduur niets.
Ach, geheel niets stellen de mensen
voor,
die zich toch zo zeker wanen!
Zij lopen rond als een schim
en maken veel kouwe drukte;
zij verzamelen - en wie
gaat er mee heen?
Nu, Heer, wat mag ik nog verwachten?
Ik hoop slechts op U.

(Psalm 39: 5-8)

De zielen van de rechtvaardigen
zijn in Gods hand,
en geen leed zal hen treffen.

(Boek der wijsheid 3:1)

Hoe liefelijk zijn Uw woningen,
Heer der heerscharen!
Mijn ziel verlangt en hunkert
naar de voorhoven van de Heer;
mijn lichaam en ziel verheugen zich
in de levende God.
Gelukkig degenen,
die in uw huis wonen,
die immer u mogen loven.

(Psalm 84: 2,3,5)

5.

Ihr habt nun Traurigkeit:
aber ich will euch wieder sehen,
und euer Herz soll sich freuen,
und eure Freude
soll niemand von euch nehmen.

koor: Ich will euch trösten
wie einen seine Mutter tröstet.

Sehet mich an:
Ich habe eine kleine Zeit Mühe
und Arbeit gehabt
und habe grossen Trost funden.

koor: ich will euch trösten
wie einen seine Mutter tröstet.

6.

Denn wir haben hie keine bleibende
Statt, sondern die zukünftige suchen wir.

Siehe, ich sage euch ein Geheimnis: Wir
werden nicht alle entschlafen, wir werden
aber alle verwandelt werden, und
dasselbige plötzlich in einem Augenblick,
zu der Zeit der letzten Posaune, denn
es wird die Posaune schallen und die
Toten werden auferstehen unverweslich,
und wir werden verwandelt werden.
Dann wird erfüllet werden das Wort,
das geschrieben steht: Der Tod ist
verschlungen in den Sieg.
Tod, wo ist dein Stachel?
Hölle, wo ist dein Sieg?

Herr, du bist würdig zu nehmen Preis
und Ehre und Kraft, denn du hast alle
Dinge erschaffen und durch deinen
Willen haben sie das Wesen und sind
geschaffen.

Gij bent dan nu wel bedroefd,
maar ik zal u terugzien,
en uw hart zal zich verheugen
en uw vreugde
zal niemand u ontnemen.

(Johannes 16:22)

Ik zal u troosten,
zoals een moeder haar kind troost.

(Jesaja 66:13)

Kijk naar mij:
ik heb een korte tijd moeite
gehad en gezwoegd,
maar ik heb veel troost gevonden.

(Sirach 51:35)

Ik zal u troosten,
zoals een moeder haar kind troost.

Want wij hebben hier geen blijvende
stad, maar wij zoeken de toekomstige.

(Hebreeën 13:14)

Zie, ik vertel u een geheim:
Wij zullen allemaal niet ontslapen, maar
in een ondeelbaar ogenblik zullen wij
allemaal veranderd worden,
bij het klinken van de laatste bazuin,
want de bazuin zal klinken en de
doden zullen onsterfelijk opgewekt
worden en wij zullen transformeren.
Dan zal het woord werkelijkheid worden,
dat geschreven is: de dood is verzwoegen
in de overwinning.

Dood, waar is uw prikkel?
Graf, waar is uw overwinning?

(I Corinthe 15: 51-55)

Gij, onze Here en God, zijt waardig te
ontvangen de heerlijkheid, de eer en de
macht; want Gij hebt alles geschapen en
om Uw wil was het en werd het
geschapen.

(Openbaringen 4:11)

7.
Selig sind die Toten, die in dem Herren
sterben, von nun an. Ja, der Geist
spricht, dass sie ruhen von ihrer Arbeit;
denn ihre Werke folgen ihnen nach.

Zalig de doden, die in de Here sterven,
van nu aan. Ja, zegt de Geest,
dat zij rusten van hun inspanningen,
want hun werken volgen hen na.

(Openbaringen 14:13)

De uitvoerenden

Herman Mussche is werkzaam als dirigent, organist en ensemblezanger.

Hij studeerde orgel en kerkmuziek aan het Conservatorium te Utrecht bij Reitze Smits en Bernard Winsemius. Hierna studeerde hij koordirectie aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag bij Jos van Veldhoven en Jos Vermunt, alwaar hij in 2011 afstudeerde. Recent studeerde hij af als master orkestdirectie

aan het conservatorium van Tilburg bij Arjan Tien.

Herman is vaste dirigent van het Veenendaals Kamerkoor en het koor "Cantiago" uit Utrecht. Als orkest-dirigent dirigeert hij het Projectorkest L'Rijn. In 2013 was hij assistent dirigent bij een productie van 'Das Rheingold' van Wagner.

Titia van Heyst is een veelzijdige sopraan en tevens veelgevraagd soliste. Zij voert geregeld grote oratoriumwerken uit. Buiten de concertzalen en grote kerken

in Nederland treedt Titia als soliste ook op in het buitenland. Ze toerde ondermeer door Denemarken, Zweden en Frankrijk met de Johannes Passion van Bach. Ze heeft als soliste aan diverse CD opnames meegewerkt, waaronder de CD 'Krönungsmesse' van het Kathedrale Koor St. Bavo in samenwerking met het Promenade Orkest.

Naast soliste is Titia een gepassioneerd ensemble zangeres. Ze zingt als freelancer bij Cappella Amsterdam en wordt regelmatig door (buitenlandse) ensembles uitgenodigd. Ze concerteerde met ensembles door Zuid Afrika, De Verenigde Staten, Venezuela en veel landen in Europa.

De Zwitserse bas-bariton **René Perler**, begon zijn zangopleiding op veertienjarige leeftijd bij Cécile Zay. Hij studeerde in Bern, Londen en Zürich, Op dit moment studeert hij bij Margreet Honig in Amsterdam en Luzern.

René haalde zijn master diploma in musicologie aan de Universiteit van Freiburg. Hij ontving de vier belangrijkste Zwitserse beurzen en won prijzen op de Internationale Johannes Brahms Competitie in Pörschach 2001, en op de Joseph Suder Liedereren Competitie in Nuremberg 2002. Hij is een veelgevraagd solist voor liederenprogramma's en in de opera.

Kamerorkest Concerto Limes

'Concerto Limes' is ontstaan als kamerorkest van de Stichting 'Muziek in de Meern'. Het orkest bestaat uit professionele musici die hun sporen hebben verdiend en jonge professionals. Het orkest speelt eigen programma's in Utrecht Leidsche Rijn, maar werkt ook incidenteel als begeleidingsorkest. De artistieke leiding is in handen van Herman Mussche.

Bezetting:

Fluit: Margreet Niks
Hobo: Elise Sluiman
Klarinet: Peter Koetsveld
Fagot: Antoine Janssen
Hoorn: Tiny Postma
Harp: Nick Scholten
Pauken: Alle Lenoir

Viool 1: Saskia Otto (cm), Samuel Tamarit Otero, Anna Sophie Torn;
Viool 2: Anna Steenhuis, Rens Claerhoudt, Arwen Terlou;
Altviool: Maarten Jansen, Alex Welch, Marjan Vonk;
Cello: Arturo Muruzabal, Diederik van Dijk, Timothee Busch;
Contrabas: Norma Brooks, Robin de Zeeuw

Kamerkoor Cantiago, opgericht in 2008, is een jong en enthousiast koor met ongeveer 25 zangers, gelieerd aan de Jacobikerkerk. De naam Cantiago verwijst naar het Latijnse woord voor zingen (cantare) en naar Santiago de Compostella. Het symbool van de bedevaart naar deze Spaanse stad is de Sint-Jacobsschelp. Deze schelp dankt zijn naam aan de apostel Jacobus, wiens graf zich naar men zegt in Santiago bevindt en naar wie ook de Jacobikerkerk genoemd is. Het koor zingt onder leiding van dirigent Herman Mussche klassieke religieuze en liturgische muziek uit de 16e tot en met de 21e eeuw. Op de lijst van uitgevoerde werken staan onder meer Bach-cantates, anthems van Händel en 'Ein deutsches Requiem' van Brahms. In 2014 verzorgde Cantiago de Nederlandse première van het 'Requiem da Camera' van Gerald Finzi. Eind 2015 trad het koor op in het tv-programma 'Nederland Zingt'.

Cantiago repeteert op woensdagavond van 20.00 tot 22.15 uur in het noorderkoor van de Jacobikerkerk. Nieuwe leden, met name (hoge) sopranen en tenoren, zijn van harte welkom!

sopranen: Janita Aalbers, Mirjam van Beek, Ilse Boertjes, Rebecca Hendriks, Marusja Stremler

alten: Annette van Drongelen, Anne-Marie van Muiswinkel, Dorienke Pleizier, Hetty Rijkssen, Heleen Tiemens, Metty Vlot, Eveline van der Welle

tenoren: Tjipke Greven, René Lukasse, Gijsbert Westland, Johannes ten Hoor

bassen: Dirkjan Boerwinkel, Bart Griffioen, Gerald Mollenhorst, Herman Satter en Hans Vlaardingebroek

www.cantiago.nl

Het Veenendaals Kamerkoor is in 1982 opgericht en bestaat nu uit 28 leden. Sinds september 2007 wordt het Veenendaals Kamerkoor gedirigeerd door Herman Mussche uit Utrecht.

Naast concerten met repertoire voor Kamerkoor, werken met kleinere stembezetting uit alle muzikale perioden, heeft het koor zijn vleugels uitgeslagen door wat grotere projecten te plannen en uit te voeren.

Het koor stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de uitvoeringen. Naast een grote dosis enthousiasme wordt dit bereikt via wekelijkse repetities onder leiding van een professionele dirigent. Daar wordt ook intensief gewerkt aan een homogene koorklank. Voor de muzikale en solistische ondersteuning tijdens concerten worden vakmusici gecontracteerd.

Zingt u graag in een klein koor, stap dan gewoon eens binnen tijdens een repetitie op maandagavond in een zaal van Sola Fide.

sopranen: Mirande van der Wilt; Lourie de Koning; Hanneco Mulder; Tini Niks; Netty Wijnberger; Henriëtte Wesselo; Hannie van Essen, Gerdine van Hoffen.

alten: Anneke Kraan; Attie Buisman; Femke Zwier; Netty Sipkes; Hermien Prins; Barbara Coster; Adrie van Noort, Janine de Sterke, Jolanda Fennema.

tenoren: Guus Fennema; Sybrand Prins; Willem de Vos, Bavo Hopman.

bassen: Pier Wiersma; Fred Vink; Folkert Brandsma; Dik van den Berg; Chris Kroes; Ytsen Wielstra; Mark Rijpma.

www.veenendaalskamerkoor.nl

INTER STEBA & PARTNERS

FACILITAIRE EN VASTGOED ZAKEN

www.intersteba.nl

Even naar...

Primera
Van Walsem

wenskaarten, tijdschriften, kansspelen,
cadeaukaarten, tabak, kantoorartikelen

ook voor al uw PostNL zaken: brieven, pakketten, aangetekende stukken, postzegels, etc.

Dr. Slotemaker de Bruïneplein 31, 3904 CX Veenendaal
telefoon: 0318 - 514 780 - mail: info@primeravanwalsem.nl

www.primervanwalsem.nl

TOYOTA

ALWAYS A
BETTER WAY

Van Gent
AUTOBEDRIJF

Ede, Copernicuslaan 7-9 | Veenendaal, Galileistraat 2 | www.gebrvangent.nl

---

De missie van Bjeno is het uitbreiden, herindelen en optimaliseren van woningen, bedrijfsruimtes en vastgoedbeleggingen.

Wij bieden een uniek totaalantwoord op al uw verbouw- en kluswensen.

Al sinds 2005.

Wij kunnen regelmatig extra handen gebruiken. Ben je, of ken je, iemand die ofwel
- zelf als zzp'er werkzaam is in de bouw ofwel
- studeert en daarnaast wat wil bijverdienen

info@bjeno.nl

06 - 17 296 297

Scan de QR-Code hiernaast en kijk op www.bjeno.nl

Welkom

**MEENT &
BOUMAN**

kunst met **bloemen**
business & at home

15%
korting

Kortingsbon geldig t/m 31-12-2015

Davidsplein 11 Veendam | www.meent-bouman.nl | 0518 - 510106